

Západočeská univerzita v Plzni

Filozofická fakulta

Bakalářská práce

Role národních identit v Íránsko-irácké válce

Jiří Hofman

Plzeň

2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra blízkovýchodních studií

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Blízkovýchodní studia

Bakalářská práce

Role národních identit v Íránsko-irácké válce

Jiří Hofman

Vedoucí práce:

Mgr. Jakub Kydlíček

Katedra blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 201..

.....

Obsah

1 ÚVOD.....	6
2 METODOLOGIE.....	8
2.1 Vztah rétoriky a diskursu.....	8
2.2 Diskursivní analýza.....	9
2.3 Definice nacionalismu a národa.....	12
2.4 Identita a národní identita.....	13
2.4.1 Základní východiska a předpoklady íránské identity.....	14
2.4.2 Základní východiska a předpoklady irácké identity.....	16
3 ÍRÁNSKO-IRÁCKÁ VÁLKA.....	18
3.1 Casus belli.....	19
3.2 Průběh války.....	21
3.3 Ukončení války.....	25
3.4 Používání chemických zbraní během Íránsko-irácké války....	26
3.5 Role velmocí	27
4 IRÁCKÁ RÉTORIKA	28
4.1 Postoj k Íránu.....	28
4.2 Postoj ke kurdské otázce.....	31
4.3 Postoj k obyvatelům Chúzestánu.....	33

5 ÍRÁNSKÁ RÉTORIKA.....	34
5.1 Míšení mocenské a náboženské prezentace identity.....	34
5.2 Vztah íránské identity a náboženství.....	35
6 ZÁVĚR	40
7 RESUMÉ.....	42
8 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	43

1 ÚVOD

První válka v Perském zálivu probíhala na pozadí sociálních změn v obou zemích, které na ni aktivně participovaly. Těmito zeměmi byly Irák a Írán. Obě země v relativně krátkém období před válkou prošly sociálním tranzitem – revolucí. V Íránu se jednalo o nábožensky založenou revoluci, zatímco v Iráku se změnila vládní garnitura z vojensky orientovaného křídla vládnoucí strany Ba'ath na křídlo civilní.

Ve spojení s dlouhodobé spory, které tvořil hlavně nerozřešený stav řeky Šatt al-Arab (v perštině Arvand-e Rúd), podpora kurdské rebélie a krátkodobé příležitosti, jako například mocenské vakuum, které vzniklo po íránské islámské revoluci, vytvořily základ pro konflikt, který výrazně ovlivnil vývoj v regionu od jeho samého počátku, tedy od roku 1980, až do dnešní doby. Konflikt samotný trval 8 let a na dlouhou dobu zastavil ekonomický rozvoj obou zemí. Vyznačoval se brutálními praktikami na obou stranách, stejně tak jako účastí cizích aktérů, kteří si hájily vlastní mocenské zájmy v regionu.

Otázka vnímání obyvatelstva vládnoucími složkami bude rozebrána na základě diskursivně analytického přístupu, který bude opřen o dominantní teorie v tomto odvětví. Bude zkoumána také etnická a sektářská příslušnost společností, které byly tímto válečným konfliktem přímo ovlivněny.

Důraz bude také kladen na samotné příčiny vzniku konfliktu, kde se bude hledět právě hlavně na sociální podmínky v Iráku a Íránu, které měly přímý vliv na jeho eskalaci.

Tato práce by se dala považovat za konstruktivisticky orientovanou, kdy se hledí na vnímání jednotlivce a na vztah mezi společnostmi a vůdčími režimy. Vymezení pojmů a metodologicky-teoretickému postupu je věnována první část práce, po které následuje popis příčin vedoucích k válce, jejímu průběhu a v neposlední řadě také zakončení.

V práci se pracuje zejména se zdroji v anglickém jazyce. Transkripce z arabštiny a perštiny bude používána s ohledem na klasická pravidla přepisu těchto dvou jazyků do jazyka českého.

2 METODOLOGIE

Tato práce bude pro výzkum daného problému využívat nástroje diskursivní analýzy, a to konkrétně kritické diskursivní analýzy. Bude pracovat s projevy vrcholných představitelů Iránu, kde se jedná zejména o rétoriku Ayatolláha Ruholláha Chomejního, Iráku, kde se bude jednat hlavně o projevy vůdčí osobnosti strany Ba'ath, tedy Saddáma Husajna, ale také se částečně zmíní o Kurdské menšině, i přesto, že se nejedná o klasický nation-state, ale o transnacionální entitu, která se rozprostírá na území obou výše zmíněných států. Zasahuje také na území Turecka, Sýrie a částečně také do Arménie¹. Region obývaný Kurdy se běžně označuje za Kurdistán, i když nemá povahu klasického národního (vestfálského²) státu.

2.1 Vztah rétoriky a diskursu

Vztah mezi rétorikou a diskursem je nutné definovat dříve, než se pustíme do rozebírání diskursivní analýzy samotné. Dle Kalouse je základním objektem pro zkoumání diskursu text, z více textů se pak skládá diskurz. Podle konstruktivistického hlediska je text nedílnou součástí reality, ne pouze nástrojem k jejímu popsání. (Kalous, 2010, str. 11).

Rétorika je definována jakožto umění řečnictví. Tato práce bude pracovat hlavně s přepisy projevů, tedy s texty. V těch je možné analyzovat postavení jednotlivých slov a na jeho základě zjistit význam, jaký je jednotlivým pojmům řečníkem přikládán.

1 <http://www.globalsecurity.org/military/world/war/kurdistan.htm>

2 Jedná se o pojem, který vychází z Vestfálského míru z roku 1648. Princip vestfálského státu zahrnuje vládu práva, dále pak vnitřní a vnější suverenitu. Tedy vymezené hranice, které jsou respektovány ostatními aktéry.

2.2 Diskursivní analýza

Pojem diskursivní analýza se dostává do povědomí na začátku 20. století a souvisí s větším zájmem filozofie a společenských věd o význam jazyka. Zpočátku se kladl největší důraz na korespondenci mezi jazykem a aktuální realitou. : „Jazyk je považován za zrcadlo (odraz) reality, jehož kvalitu (pravdivost) můžeme hodnotit podle míry korespondence s vnější (mimotextovou, smyslovou) realitou.“ (Drulák, Kratochvíl, 2009, str. 52).

Další vývojová fáze přichází s pracemi Jacquese Derridy, L. Wittgensteina a R. Rortyho. Jazyk na základě jejich teorie již není vnímán jakožto odraz reality, ale naopak realita je formována právě jazykem³. Diskursivní analýza je úzce spojena s postmodernismem, kritickými teoriemi a konstruktivismem. (Drulák, Kratochvíl, 2009, str. 52).

Poststrukturalistický přístup založený na pracích M. Foucalta odchází od jazyka samotného a zabývá se spíše významovým systémem, tedy tím, jaký význam přisuzuje zkoumaný aktér jednotlivým prvkům ve svém projevu. (Drulák, Kratochvíl, 2009, str. 52)

Kritická diskursivní analýza⁴ (KDA), za jejíhož zakladatele je běžně považován Norman Fairclough (Nekvapil, 2006, str. 264), se zabývá vztahem mezi diskursem a mocí. (Drulák, Kratochvíl, 2009, str. 52). KDA kritizuje ostatní přístupy k diskursivní analýze za opomíjení kontextu, ve kterém je daný projev publikován, za neschopnost analyzovat cílovou skupinu, které je projev prezentován a také opomíjení prostředků, které jsou využívány k distribuci zkoumaných projevů. (van Dijk, 2001, str. 356).

Významný přínos do studia KDA přichází také v díle Ruth Wodakové. Ta, společně s kolektivem, přichází s šesti základními hypotézami. Předpokládá, „že národy jsou mentálními konstrukty,

3 Tamtéž, strana 52.

4 Autor této práce bude k dalšímu označování Kritické diskursivní analýzy využívat zkratku KDA.

smyšlenými komunitami, které nacionalizované politické subjekty vnímají jakožto diskrétní politické entity.“ (Wodak, 2009, str.3).

Zadruhé „předpokládá, že národní identity, jakožto speciální formy sociálních identit, jsou produkovány a reprodukovány, stejně jako transformovány a rozebírány, diskursivně“.(Wodak, 2009, str. 4). To znamená, že utváření identit závisí na diskursu dané nacionální entity – státu. Ve chvíli, kdy se změní oficiální diskurs, recipročně je ovlivněna i samotná identita. Na základě tohoto předpokladu Ruth Wodakové lze tedy předpokládat, že pokud se oficiální diskurs rozpadne a nabere kompletně jiný směr, jako se stalo v případě Íránu v roce 1979, lze usuzovat, že národní identita byla kompletně transformována.

Třetím předpokladem je, že nositelé národní identity „zahrnují komplex stejných koncepčních a percepčních schémat, stejných emocionálních dispozic a postojů a stejných zvyklostí, které nositelé „národní identity“ kolektivně sdílejí a které se ustavily skrze socializaci (vzdělání, politika, média, sporty a každodenní praktiky“.(Wodak, 2009, str. 4). Dle Wodakové se sdílené emocionální dispozice „vztahují na postoje členů dané *ingroup*⁵, které mají k ostatním členům téže skupiny, stejně tak jako k členům skupiny vnější (*outgroup*⁶).“ (Wodak, 2009, str. 4). V našem případě dle Wodakové počítáme se „solidaritou vůči členům naší vlastní skupiny a s vyloučením „ostatních“ z tohoto vykonstruovaného kolektivu.“ (Wodak, 2009, str.4). V tomto jasně vidíme, že pro ustanovení vlastní národní identity je nutné mít identitu jinou, vůči které se naše národní identita může vymezovat. Lze tedy tvrdit, že ustanovení národní identity je možné pouze za předpokladu, že k našemu MY máme i ONI, pomocí kterého (ONI) můžeme demonstrovat rozdíly mezi MY a ONI.

5 Vnitřní skupina, která by se jednoduše dala definovat jako MY.

6 Skupina vnější, jednoduše by se dalo mluvit o ONI.

Čtvrtým předpokladem Wodakové a kolektivu je, že „institucionální a materiální sociální podmínky a praktiky vzájemně dialekticky⁷ souvisí s praktikami diskursivními“ (Wodak, 2009, str.4). Toto znamená, že sociální podmínky utvářejí na základě konfrontace s diskursivními praktikami určitý medián (van Dijk, 2001, str.353), který se poté projevu ve společnosti a spoluutváří i identitu samotnou. Dále však poznamenává, že „různé sociální roviny akce mohou být v rozporu s ostatními, například, pokud se oficiální politický ... diskurs snaží o obhajobu, zastírání nebo opomíjení diskriminačních praktik a tím napomáhá zachovat status quo.“ (Wodak, 2009, str. 4).

Pod pátým předpokladem se skrývá fakt, že „konstrukty národa a národní identity. ... primárně vyzdvihují unikátnost daného národa a vnitřně-národní uniformitu, ale opomíjí rozdíly uvnitř národa.“ (Wodak, 2009, str.4). Dále také tvrdí, že „pod představováním národní homogenity a jednoty si členové národní komunity simultánně konstruují rozdíly mezi jimi a ostatními národy, nejvíce, pokud oba národy sdílejí stejné vlastnosti“(Wodak, 2009, str. 4). Zde také Ruth Wodaková parafrázuje Sigmunda Freuda a využívá pojem „narcismus malých rozdílů“ (Wodak, 2009, str. 4). Zde se opět zmiňuje již výše zmíněné MY proti ONI a předpokládá se, že pokud je určitý národ definovaný územím, které obývá, tak se ignorují rozdíly které daný národ má v sobě samém, případné náležitosti k národu jinému, a naopak se vyzdvihují společné vlastnosti. Lze tedy tvrdit, že diskurs je procesem značně manipulativním, díky kterému se formují imaginární entity (národní identita), ve kterých se značně manipuluje s významy jednotlivých prvků na základě výhodnosti v dané chvíli a situaci. Využijeme příkladu Iráku a Íránu, kdy MY(Irán) říkáme, že u nás je obyvatelstvo nábožensky založeno a v Iráku (ONI(Irq)) jsou založeni sekularizovaně. Opomíjí se zde však fakt, že valná většina obyvatelstva sdílí mnoho společných náboženských a sektářských vlastností. (Islám, Ši'a).

⁷ Umění v nalezení pravdy na základě výměny logických argumentů.
<http://www.thefreedictionary.com/Dialectically> .

Zašesté také zdůrazňuje, že neexistuje nic jako jedna národní identita. Mluví o tom, že jsou spíše „rozdílné identity diskursivně vytvářeny podle publika, nálady publika, tématu a podstatného kontextu“. (Wodak, 2009, str. 4). Národní identity definuje jako faktor, který je „tvárný, křehký a často ambivalentní a nejasný“. (Wodak, 2009, str. 4).

Zde by autor této práce rád vyřknul myšlenku, že dle jeho názoru národní identita recipročně ovlivňuje identitu jednotlivce (kolektivní identita ↔ individuální identita), a že identita a sebereflexe jednotlivce nesmí být opomíjena, co se vnímání národní identity týče. Každý jednotlivec také každé jednotlivé identitě přiřazuje určitý význam a hodnotu⁸. (Hobsbawm, 1990, str. 9). Někteří lidé na základě jejich vlastní kognitivní struktury přiřazují národní identitě minimální význam a zabývají se pouze identitou vlastní. Naopak mnoho lidí je ochotno se vzdát vlastní identity (identity jednotlivce) ve prospěch identity národní (kolektivní).

2.3 Definice nacionalismu a národa

Pro pochopení konceptu národní identity je nutné definovat národ samotný. K tomuto nám poslouží práce Ernesta Gellnera, Erica Hobsbawma a Anthonyho Smithe.

Dle Gellnera „náleží dva lidé ke stejnému národu pouze v případě, že sdílejí stejnou kulturu, kde kultura znamená myšlenkový a symbolický systém a spojitosti, stejně tak jako systém komunikace“. (Gellner, 1983, str. 6-7). Dále však ale zdůrazňuje, že pouze pokud lidé souhlasí s tím, že náleží ke stejnému národu, pak lze mluvit o národu. Takže není možné tvrdit, že skupina lidí, která sdílí stejné území, popřípadě mluví stejným jazykem, nutně formuje národ. O národu lze mluvit pouze pokud lidé uznají společná práva a povinnosti na základě jejich sdílené

⁸ Na základě vlastního poznání a zkušeností. Není však možné tvrdit, že v námi zkoumaných oblastech (tj. Irák a Írán) by převládalo množství lidí posedlých identitou vlastní a ignorující identitu kolektivní. Na zjištění množství lidí kladoucích důraz na národní identitu by bylo potřeba provést terénní výzkum .

sounáležitosti. Národ tedy tvoří uznání a víra ve skutečnost, že se jedná o národ. (Gellner, 1983, str. 6-7).

Hobsbawmova definice národa vychází z Gellnera a v mnoha věcech s ním koresponduje. Hobsbawm také tvrdí, že národy neformují státy, ale naopak. Státy společně s nacionalismem vytvářejí národy.⁹

Benedict Anderson pak tvrdí, že národy jsou imaginárními komunitami. Toto opírá argumentem, že byť je národ sebemenší, není možné, aby se všichni členové jednoho národa znali, přesto však cítí sounáležitost s ostatními členy této imaginární komunity. (Anderson, 1991, str. 5-7). Anderson také vyřknul myšlenku, že první evropské národy se začaly formovat kolem „national print-languages“ - tedy národních tiskových jazyků. Zvýrazňuje roli jazyka, kdy dle jeho názoru tiskový kapitalismus spustil masovou produkci tiskovin v nativních jazycích, na základě čehož se v lidech začal probouzet národní a nacionalistický sentiment.

Předpokládáme-li, že tyto definice jsou pravdivé, pak je nabíledni tvrdit, že rozhodujícím faktorem v náležitosti je samotné vnímání náležitosti k ostatním lidem v konstrukt, který se běžně označuje jako národ. A na základě Hobsbawmovy definice je existence národa podmíněna existencí státu. Toto nám tedy sděluje, že ve chvíli, kdy je jednotlivec členem státu, stává se tedy i součástí národa. Etnická příslušnost tedy není tím rozhodujícím faktorem, zatímco státní ano. Toto však samozřejmě není absolutní definicí, jelikož se liší od člověka k člověku a je nutné brát v potaz vnímání jednotlivců.

2.4 Identita a národní identita

Identita je pojem často používaný v současném konstruktivisticky založeném mezinárodněvztahovém diskursu. Zde je trend dnešní doby

9 <http://www.nationalismproject.org/what.htm> .

takový, že se klade větší důraz na její výzkum a vliv na společenské procesy. (Kalous, 2010, str. 8).

Identitu tedy formují běžné věci jako například sportovní utkání, kinematografická produkce, prezentace státu v médiích a mediální diskurs. Také zde však hraje významnou roli státní diskurs, který ovlivňuje všechny výše zmíněné. (Drulák, Kratochvíl, 2009, str. 97-98).

Identitu tedy nelze považovat za faktor vrozený či stálý, ale naopak za dynamicky se měnící entitu, která se utváří na základě mnoha proměnných. Identitu je možné dělit na identitu jednotlivce a identitu kolektivní. Kolektivní identita je také předmětem studia této práce, která se zaměřuje na identitu národní a na její formaci. Smysl pro národní identitu a tím pádem i identita samotná hraje větší roli ve chvíli, kdy je určitý národ v ohrožení. (O'Brien, 1993, str. 75). Ohrožení semkne lidi k sobě a to na základě vymezení se proti určité hrozbě.

2.4.1 Základní východiska a předpoklady íránské identity

V případě Íránu je nutné brát v potaz kompletní tranzit z jednoho druhu společnosti na druh jiný . Tedy ze sekularizovaně orientované monarchie na teokraticky založený stát, který fungoval na základě principů *velájat-e faqíh*¹⁰, tedy se de facto jednalo o duchovní dílo jediného člověka, Ayatolláha Ruholláha Chomejního. Ten prožil část svého života v exilu a navrátil se do Íránu v roce 1979.

Již předtím významně oslovoval pronábožensky orientovanou část populace díky až samizdatovému šíření jeho děl a nahrávek na audiokazetách, ve kterých kritizoval vládnoucí režim. Na začátku roku

¹⁰ Vláda duchovních – jedná se o koncept, který tvrdí, že vláda nad obyvatelstvem by měla být v rukou *mudžtahidů*, tedy učenců, kteří mají dostatečné teologické vzdělání na posuzování veškerých otázek lidského bytí.

1979, konkrétně v únoru¹¹, se Chomejní navrátil z exilu ve Francii jakožto hrdina a proběhla revoluce, která svrhla šáha. Nábožensky orientovaná revoluce silně otrásla íránskou dosavadní identitou. Poměrně rychle se začal klást enormní důraz na roli náboženství a na novou vládnoucí garnituru, jejíž rétorika ostře kritizovala předchozí sekularismus.

Křehká nově formovaná identita získávala stále více agresivních prvků a to díky ostrému vymezování se vůči ostatním (Workman, 1991, str. 11). Režim vedený Chomejním definoval nepřítele, vůči kterému se ostře vymezoval. U států, které režim považoval za nepřátele lze najít několik podobných atributů. Jednalo se o Spojené státy americké. Chomejní tento stát nazval velmi ostře, a to *Shaytan-e bozorg*¹². Toto je v překladu Velký satan. Již z tohoto označení vidíme jasný náboženský motiv.

Spojené státy americké, kde je majorita společnosti založená spíše na konzumním způsobu života, byla mnohými vnímána negativně. Další atributou připisovanou Spojeným státům americkým je také imperialismus. Tento atribut je připisován zejména kvůli snaze prosadit americké národní zájmy a to v globálním měřítku.

Toto je dáno i samotným principem Islámu, kdy se klade důraz spíše na sociální aspekty a náboženství samotné se snaží propagovat fakt, že člověk by neměl shromažďovat věci kolem sebe a tudíž by se dalo usuzovat, že propagace svého národního zájmu je i samotným islámem vnímána jakožto velmi negativní vlastnost.

Dalším nutným aspektem ši'itského islámu je důraz na mučednictví. Toto do dnešního dne přežívá ve formě vzpomínek na 10. *muhharam* a také na *Aššuru*. Toto jsou reference na bitvu u Karbalá, kde v roce 680

11 Základní informace o Chomejního exilovém působení jsou k nalezení na stránce : http://www.bbc.co.uk/history/historic_figures/khomeini_ayatollah.shtml .

12 http://www.barrypopik.com/index.php/new_york_city/entry/little_satan_israel_big_satan_or_great_satan_united_states/ .

padl Husajn, syn Alího. Bitva měla vsutku mučednický charakter, jelikož v ní údajně stálo 72 lidí proti přesile, která dle některých zdrojů čítala až 100 000.¹³

2.4.2 Základní východiska a předpoklady irácké identity

Irák, který od 50. let dvacátého století prošel řadou vojenských režimů a opakovanou výměnou jednotlivých vládnoucích představitelů stavěl svou identitu na principech modernizace, sekularizace a pan-arabismu.

V roce 1968 se k moci dostalo civilní křídlo strany Ba'ath¹⁴. Co z počátku vypadalo jako další z řady převratů se ve finále projevilo spíše jakožto revoluce. Z původního vojenského křídla strany se přešlo na křídlo civilní. Důležitý je také fakt, že vojenské křídlo, které konsolidovalo moc tvrdými represemi a ovládním finančních zdrojů, bylo vyměněno za křídlo civilní, jehož původ vycházel z nižších třídních vrstev¹⁵. (Karsh, 2002, str. 23-25).

Karsh také tvrdí, že nová vládnoucí garnitura měla zkreslené vnímání hrozeb. Toto přisuzuje faktu, že se jednalo právě o lidi z nižších tříd, pro které bylo podírání nutností v každodenním životě. (Karsh, 2002, str 24).

Etablování nových struktur v irácké společnosti zapříčinilo tenze mezi jednotlivými složkami obyvatelstva. Na jihu země převládal až do příchodu strany Ba'ath systém *milletu*¹⁶, dle kterého měli reálnou moc v rukou lokální vůdci. Avšak s příchodem modernizace na jih země se

13 Detailní popis bitvy je k nalezení na webové stránce <http://www.al-islam.org/short/Karbala.htm> .

14 Arabská strana národní obrody.

15 Kupříkladu Saddám Husajn byl synem rolníka. (Karsh, 2002, str. 24).

realná moc lokálních vůdců začala rozměňovat a kladl se větší důraz na centrální moc v zemi. (Karsh, 2002, str. 23-28). Modernizace s sebou přinesla také budování cest, elektrifikaci a také do té doby poměrně neznámé technologické vymoženosti, jakými bylo kupříkladu televizní vysílání. I díky přílivu tohoto nového média bylo pro vládnoucí stranu Ba'ath jednodušší šířit svou ideologii na úkor tradičního pojetí lokální společnosti.

Mocenský boj přinesl na jih země represe vůči tradičním ši'itským duchovním, kteří s přílivem modernizace nesouhlasili. Vznikají zde dvě hlavní odbojové organizace a to *ad-Da'wa* a *Mužáhidín* (Batatu, 1982, str. 3).

Represe ze strany vládnoucí garnitury na sebe nenechaly dlouho čekat a v roce 1975 bylo popraveno 5 ši'itských duchovních. V roce 1977 vypukly další nepokoje a to ve městě Karbalá, které je jedním z ustředních center ši'itské sekty. I zde došlo dle Karshe k popravě nespécifikovaného množství ozbrojenců a nižších duchovních. Navíc byl vydán dekret, dle kterého byla příslušnost k organizaci *ad-Da'wa* trestána smrtí. (Karsh, 2002, str. 26).

Na usmíření se většinového ši'itského obyvatelstva Iráku zvolil Saddám Husajn strategii odměn, kdy povolil větší dovoz luxusního zboží do země, začal se také více ukazovat mezi běžnými lidmi a lze hovořit o počátcích vzniku určitého kultu osobnosti.

16 Princip z dob Osmanské říše, dle kterého byla vazalská území rozdělena podle konfesí a měla poměrně velkou autonomii, do které spadala například vlastní soudní a výkonná moc, vybírání daní, atp.

3 ÍRANSKO-IRÁCKÁ VÁLKA

Íránsko-irácká válka je často označována za poslední velký konvenční konflikt. Je pravdou, že od jejího konce již svět nezažil konflikt takového rozsahu, kdy by proti sobě stály dvě moderní armády, využívající taktiky a systémy, které pracovaly na stejných principech jako systémy z obou světových válek (tzn. Tankové bitvy, zákopy, statická obrana, atp.). Války, které následovaly po roce 1988, měly povětšinou již charakter vnitrostátního konfliktu a to pouze na pár výjimek, kde lze však již hovořit o střetu moderního způsobu boje s post-moderním válčením, jindy se také používá termín asymetrický konflikt (pro post-moderní způsob válčení je typické extenzivní využívání nových technologií, jako jsou počítače, videokamery, špiónážní letadla a jiné vysoce sofistikované vojenské prostředky).¹⁷

Zválka Íránsko-irácká započala 22. září 1980 a za její konec je oficiálně považováno datum 20. srpna 1988. Její délka, necelých 8 let, z ní dělá nejdelší konvenční konflikt 20. století a do dějin se také zapisuje díky používání chemických zbraní, balistických raket proti civilnímu obyvatelstvu, využíváním lidských vln v podobě jednotek *basiji* a nápadnou podobností s První světovou válkou.

Tato válka si vyžádala mezi 360 000 až 1 000 000 obětí. Zde se čísla velmi různí. Běžně se za kredibilní zdroj považuje SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute – Stockholmský institut pro výzkum mezinárodního míru), který uvádí počet obětí 532 000 (založeno na údajích z roku 1989). Většina článků uvádí počet kolem 1 milionu, avšak

17 Principy moderního a postmoderního způsobu boje se extenzivně zabývá kniha *Postmodern War: The New Politics of Conflict*, která je ke shlédnutí na <http://www.chrishablesgray.org/postmodernwar/index.html> .

problém je, že se neshodují, jestli se jedná o KIA¹⁸, KIA i MIA¹⁹, KIA + MIA + zranění.²⁰

Hossein Razi uvádí přibližně 500 000 mrtvých, minimálně 1 000 000 zraněných a více než 2 000 000 uprchlíků.(Razi, 1988, str. 700). Taktéž mluví o ekonomických ztrátách mezi 580\$ - 600\$ miliardami dolarů.(Razi, 1988, str. 700).

3.1 Casus belli²¹

Důvodů pro válku bylo několik, mnohdy se jako hlavní důvod uvádí snaha o kontrolu řeky Shatt al-Arab, která byla na základě Alžírské dohody z roku 1975 rozdělena mezi Irák a Írán údolnicí²², do roku 1975 si však celou řeku, včetně východního břehu, nárokoval Irák. Geopolitický důvod ve formě kontroly Shatt al-Arab však na základě bádání není jediným důvodem pro válku samotnou, byť není zanedbatelný. Podíváme-li se na válku z jiného úhlu, pak je možné definovat mnoho dalších, hlavně společenských, důvodů.

Za první z nich by se dal považovat rasový,etnický,sektářský a náboženský konflikt, kde lze vymezovat MY(Irák) : arabský, semitský, sunnitský, sekulární a to proti ONI(Írán) : árijský, perský, Ši'itský a fundamentalistický).

18 KIA je běžně používanou anglickou zkratkou pro Killed in action, tedy zabiti v akci.

19 MIA je taktéž běžně používanou anglickou zkratkou a znamená Missing in Action, tedy pohřešování v akci, případně ztraceni. Rozdíl mezi KIA a MIA je ten, že u KIA se jedná o přesné určení oběti, tedy o její identifikaci, zatímco u MIA se dotýčný ztratil a již se dále neví o jeho možném osudu.

20 Veškerá čísla jsou převzata z internetové stránky <http://necrometrics.com/20c300k.htm#Iran-Iraq> , kde jsou vypsány jednotlivé odhady různých autorů a institucí.

21 Latinský výraz pro důvody pro válku.

22Údolnice je křivka spojující místa největšího vyhloubení příčného řezu údolím. Sklon údolnice určuje sklon údolí. V daném místě údolnice určuje směr s nejmenším spádem. Opakem je hřbetnice. Používá se v zeměměřičství a v některých mapách.

Druhým důvodem pro vypuknutí války je regionální mocenské vakuum, které vzniklo po islámské revoluci v Íránu v roce 1979. Írán, jakožto stát se silným regionálním vlivem, byl po revoluci destabilizován díky kompletnímu tranzitu z jedné vládnoucí třídy na jinou, tedy z bohatého šáha opírajícího svou vládu o dynastickou příslušnost a represivní složky (hlavně SAVAK²³), na duchovní, kteří naopak svoji moc opírají o Islám. Duchovní, ze strachu z armády, provedli několik čistek mezi vyššími armádními představiteli. Díky tomu Írán ztratil velkou část lidí s vojenským vzděláním a zkušenostmi. (Workman, 1991, str. 6)

Agresivní rétorika nového íránského režimu může být brána jakožto třetí důvod pro iráckou invazi do Íránu. Strach z přelití revoluce do Iráku, ve kterém je většina obyvatelstva ši'itská (65%), sehrál také důležitou roli v samotném rozhodovacím procesu o započetí útoku.

(Ne)Racionalitu²⁴ a megalomanské tendence hlavního představitele Iráku, tedy Saddáma Husajna, lze považovat za faktory, které také značnou měrou přispěly k rozhodnutí pro invazi. Saddám, pod tlakem z vnější a právě na základě bouřlivé rétoriky ze strany nového íránského režimu, usoudil, že pro udržení režimu je nutné eliminovat hrozbu, kterou viděl v novém íránském režimu. (Workman, 1991, str. 6)

Zanalyzujeme-li těchto pět možných důvodů a vložíme-li je do historického kontextu tak zjistíme, že nejvíce relevantními jsou tři z nich a to : mocenské tendence Saddáma Husajna, rétorika íránské vládnoucí garnitury a mocenské vakuum, které v regionu vzniklo po svrnutí šáha. Spor o Shatt al-Arab trval již delší dobu a etnicko-sektářsko-nábožensko-rasový konflikt zde byl také odpradávná a přestože jsou

23 Jedná se o Národní výzvědnou a bezpečnostní organizaci. SAVAK vznikl v roce 1957 za účelem sledovat a kontrolovat činnost opozice jakožto represivní orgán pod přímou správou Muhammada Rézy Šáha Pahlavího.

24 Důkladná kognitivní psychoanalýza racionality obou hlavních představitelů Iráku a Íránu je k nalezení v článku Hossaina Raziho.

nezanedbatelnými faktory, které dozajista sehrály roli v erupci konfliktu, neměly by být považovány za hlavní příčiny.

Je nutné také zmínit, že datum 22.9.1980 není datum, kdy by byl proveden první útok. Válce předcházelo množství menších příhraničních střetů, které započaly již roku 1979 a pokračovaly až do samého vypuknutí konfliktu.

3.2 Průběh války

Válka samotná vypukla oficiálně dne 22.9.1980 poté, co Irák spustil invazi na íránské území. Představa byla, že se bude jednat o bleskovou válku, kdy irácké jednotky brzy proniknou na íránské území, avšak záhy se ukázalo, že představa o rychlém průniku byla mylná. I přes všechny nepříznivé faktory, které vojensky oslabovaly Írán byla íránská armáda schopná v roce 1981 zastavit průnik iráckých vojsk na své území²⁵ a došlo k patové situaci, kdy nikdo nebyl schopný provést větší ofenzívu. Roku 1982, konkrétně v dubnu až květnu, se během několika útoků podařilo íránským jednotkám vyhnat během Operace „Jeruzalémská cesta“ irácká vojska z města Chorámšár. (Karsh, 2002, p.35)

Dle Efraima Karshe Saddám provedl jedno ze svých nejlepších ve chvíli, kdy stáhnul vojska z dobytých území z důvodu toho, že je považoval za příliš demoralizovaná k pokračování ve vojenských operacích na nepřátelském území a tudíž se rozhodl je rozmístit podél hranic, kde měly bránit v průniku na irácké území. (Karsh, 2002, str. 36).

Dále také přišel s návrhem na ukončení bojů, ve kterém využil izraelskou invazi do Libanonu²⁶ jakožto možný důvod, proč by měl Írán přestat s agresí. Saddám se tímto snažil usmířit si kleriky a přenést jejich pozornost z Iráku na pomoc Palestincům (Karsh, 2002). Dne 20. června 1982 také veřejně oznámil, že se veškerá irácká vojska do deseti dnů

²⁵ Iran-Iraq War, unknow author.pdf , p. 7

²⁶ Jednalo se o operaci Shalom ha-Galil spuštěnou v roce 1982.

stáhnou z íránského území. Avšak íránský režim nebyl uspokojen a opoien předchozími úspěchy požadoval nesmyslné reparace za konec vojenských aktivit. Tyto reparace zahrnovaly 150 mld \$, návrat 100 000 vyhoštěných Ši'itů do Iráku a také odstoupení iráckého vládnoucího režimu. (Karsh, 2002, str. 36).

V letech 1982-1984 probíhaly íránské ofenzívy a v tomto období si baghdádský režim dal za cíl nedovolit íránským jednotkám provést větší průnik na irácké území. Toto se až na pár výjimek (jako byl průnik na území Madžnún island -jehož podstata je nezanedbatelná z důvodu toho, že se zde nacházejí významná naleziště ropy) podařilo díky sofistikovanému obranému systému na irácké straně (vytváření umělých jezer, sítí zákopů²⁷, použití slzného plynu²⁸), ale také díky nezkušenosti íránské armády, nekompetentnosti rozhodujících představitelů a potížemi se zásobováním.

Období v letech 1984-1986 se běžně označuje za období opotřebovací války, kdy ani jedna strana nebyla schopná zorganizovat úspěšnou ofenzívu, která by poskytla klíčový průnik skrz nepřátelské linie²⁹. Ve snaze demoralizovat nepřítele se obě strany uchýlili k taktice raketového ostřelování nepřátelských měst. První takovéto ostřelování přišlo dne 7. února 1984 a trvalo do 22. února téhož roku a do podvědomí se dostalo jako „válka měst“. Raketová výměna v rámci „války měst“ proběhla za celé trvání války dohromady pětkrát^{30 31}. (Karsh, 2002, 10-11)

27 Irácké jednotky daly tomuto ochranému pásmu kolem města Basra přezdívku „Železný prstenec“. (Pelletiere, Johnson, 1990, str. 12).

28 Slzný plyn byl poprvé během tohoto konfliktu použit k rozbití íránské ofenzivní vlny v roce 1982 při jedné z a díky jeho vhodnému použití dostaly irácké jednotky možnost se stáhnout. (Ali, 2001, p. 47).

29 <http://www.globalsecurity.org/military/world/war/iran-iraq.htm> , citováno dne 24.4.2012.

30 A to v únoru 1984, březnu – dubnu 1985, lednu 1987, únoru – dubnu 1987 a v únoru až květnu 1988. K ostřelování byly používány ruské rakety SCUD, které byly vybaveny konvenčními hlavicemi.

Jediným cílem raketových útoků na města nepřítele byla snaha o demoralizaci civilního obyvatelstva. Obavy z hlavic, které budou obsahovat chemické agenty, které by mohly potencionálně ohrozit větší část městské populace, evokovaly mezi populací pocity strachu a hrůzy.

Dalším důležitým faktem je, že Irák v roce 1984 zintenzivnil³² útoky na íránské tankery vezoucí ropu. Snaha byla přinutit íránský režim k potencionálním extrémním činům, jako například k uzavření Hormuzského průlivu. Uzavření tohoto klíčového místa by nevyhnutelně vedlo k intervenci ze strany Spojených států amerických, jejichž národní zájmy by byly v tu chvíli ohroženy. (Karsh, 2002, str. 50). Avšak Írán se nenechal vyprovokovat a provozoval pouze menší odvetné útoky vůči lodím vezoucím ropu do Kuvajtu a Saudské arábie s tím, že je oficiálně popíral. Koncem roku 1987 stálo proti íránskému námořnictvu na padesát lodí, které měly za úkol zajistit bezpečný průjezd tankerům. (Karsh, 2002, str. 51).

V této spojitosti je často používán je pojem „Tanker war“, tedy tankerová válka. Ochranu tankerům poskytovali vojenská plavidla ze Sovětského svazu, Spojených států amerických. V roce 1987 americká garnitura dokonce nabídla Kuvajtským lodím plout pod americkou vlajkou. Ve chvíli, kdy bylo takovéto plavidlo napadeno, jednalo se o napadení amerického námořnictva a to tím pádem mělo oprávnění bránit se jakýmkoliv prostředky. De facto se také jednalo o akt války. (Pelletiere, 1992, str. 84-85).

31 Dle čísel uvedených na webu www.globalsecurity.org/military/world/war/iran-iraq.htm, se jednalo o 361 raket SCUD B a v roce 1988 také 160 raket al-Hussein, které byly vylepšenou verzí raket SCUD. Rakety al-Hussein se používaly na ostřelování měst položených hlouběji na íránském území, mezi něž patřil i Teherán. Naopak íránské raketové síly dle výše zmíněného vypustily 117 raket SCUD, z nichž bylo údajně 60 zacílených na Bagdád.

32 Karsh ve své knize uvádí, že v období mezi zářím 1980 až únorem 1984 bylo provedeno 23 iráckých a 5 íránských útoků na přepravní lodě. Avšak jen v roce 1984 bylo provedeno 37 iráckých a 17 íránských útoků na námořní dopravu.

Roku 1986 přišlo menší vítězství pro iránské jednotky ve chvíli, kdy dobyli město al-Faw. Jedná se o město na samém jižním cípu Iráku. Ze strategického hlediska je město al-Faw poměrně nesignifikantním místem, avšak pokud by se bylo iránským jednotkám pokračovat dál směrem na západ, byly by mohly odříznout Irák od Perského zálivu a pokud by se dostaly až do města Umm Qasr, měly by možnost ostřelovat pomocí těžkého dělostřelectva zásobování plynoucí z Kuvajtu (Pelletiere, 1992, str. 93-113). Toto se však nestalo a Pelletiere se domnívá, že zde sehrály roli vnější vlivy, kdy byl Írán údajně silně varován, že jakékoliv operace na území Kuvajtu by mohly vést k zahraniční intervenci. (Pelletiere, 1992, str. 102).

Navzdory nemožnosti využít dobytí města al-Faw se však stále jedná o signifikantní mezník, jelikož způsobilo změnu ve smýšlení iráckého obyvatelstva, které si do té doby myslelo, že hrozba iránského průniku na irácké území je zažehnána a to na základě faktu, že poslední větší vojenské úspěchy iránské armády byly v roce 1982. Obyvatelé Iráku tedy usuzovali, že se válka chýlí pomalu ke konci. Realizace toho, že jejich území je stále ohroženo obyvatelstvo demoralizovala. Irácká armáda, vědoma si toho, že si již nemůže dovolit další prohru se uchýlila k taktice totální války, kdy bylo hlavním cílem zabít co nejvíce nepřátel, díky čemuž by byly oslabeny iránské pozice a bylo by jednodušší provést protiofenzívu, ve které bylo za cíl překročit Šatt al-Arab. (Pelletiere, 1992, str. 109-110)

Snaha o dobytí a uchvácení města Basra nakonec iránským jednotkám nevyšla, avšak v roce 1987 byly schopné dosáhnout na dostřel a během těžké dělostřelecké palby bylo město z větší části zničeno. (Karsh, 2002, str. 53).

V březnu 1988 proběhla další iránská ofenzíva, která se snažila uchvátit elektrárnu u města Dukan (Ali, 2001, str.52). Přestože iránské jednotky došli na dohled města, v dalším postupu jim bylo zabráněno,

jelikož Iráčané využili chemických zbraní. (Ali, 2001, str. 52) (Karsh, 2002, str. 53).

V dubnu 1988 proběhla irácká protiofenzíva, která během tří dnů dobyla ostrov Fao a následně začala irácká armáda se znovuobsazováním svého území, v květnu následovalo znovudobytí Majnoon island a iránské jednotky v této době již vykazovaly značné známky decimace.

3.3 Ukončení války

Dne 17. července 1988 Írán oznámil, že je ochotný přijmout podmínky příměří stanovené v Rezoluci 598. Toto prohlášení bylo vyneseno prezidentem Khameneim, avšak Saddám Husajn požadoval, aby to veřejně pronesl sám Ayatolláha Ruholláha Chomejní. Jeho oznámení o kapitulaci přišlo o tři dny později, tedy 20. července 1988, a je poměrně známé, proto si ho autor dovolil uvést i v této práci.

"Happy are those who have departed through martyrdom. Happy are those who have lost their lives in this convoy of light. Unhappy am I that I still survive and have drunk the poisoned chalice...". (Karsh, 2002, str. 79).

„Šťastni jsou ti, jež odešli skrze mučednictví. Šťastni jsou ti, jež ztratili své životy v tomto konvoji světla³³. Nešťasten jsem já, neb stále přežívám a napil jsem se z poháru jedu....“.

Přestože iránské představitelé oficiálně oznámili ochotu přijmout příměří, stále však tvrdili, „že přijetí rezoluce #598 neznamena, že je otázka války vyřešena. Tím, že veřejně prohlašujeme naše rozhodnutí jsme otupili propagandistickou zbraň, kterou proti nám měli tito světoví chamtiví žrouti. Ale člověk nemůže předvídat takovýto směr událostí navždy.“ . Tato rétorika nebyla vládní garnituře příliš po chuti a ta se

33 Byli doprovázeni. Pozn. Autora.

rozhodla rozšířit své požadavky. Požadovali, aby se okamžitě uskutečnily Irácko-iránské mírové rozhovory. Irák považoval válku za neukončenou, jelikož dle jejich názoru selhal Írán v objasnění svých záměrů v ostatních aspektech rezoluce. Hlavně měli na mysli výměnu válečných zajatců. Dle Efrima Karshe zadržoval Írán v červenci 1988 na 70 000 iráckých zajatců, zatímco Irák jich měl pouze 45 000. (Karsh, 2002, str. 79).

Vyjednávání trvala přibližně tři týdny, během nichž si Irák vynucoval lepší vyjednávací postavení pomocí obsazování některých menších částí íránského území, kde také zajímal více íránských vojáků. (Pelletiere, 1992, str. 146).

Často se také ve spojitosti s koncem války zmiňuje incident, kdy americký raketový křižník *USS Vincennes* sestřelil íránské letadlo s 290 civilisty na palubě.³⁴

3.4 Používání chemických zbraní během Íránsko-irácké války

Důležité je zdůraznit toleranci západního světa vůči užívání chemických zbraní v průběhu konfliktu. Tímto tématem se podrobně zabírá Ali, z kterého bude tento odstavec z větší části čerpat.

Používání chemických zbraní během Íránsko-irácké války vytvořilo nezanedbatelný precedent v konfliktech třetího světa. Fakt, že se použití výše zmíněných zbraní, jejichž používání je zakázáno na základě ženevských konvencí, tolerovalo světovými mocnostmi a to i přes několik námitek od různých aktérů, jako byla kupříkladu oficiální stížnost mířená generálnímu tajemníkovi OSN od íránského ministra zahraničí, Alí Velajatiho (Ali, 2001, str. 53), dokazuje, že se během této války vytvořila na mezinárodní scéně jistá frakce, která odmítala připustit, že jejich *protegé* by tyto zbraně mohl používat a to proti civilnímu obyvatelstvu.

34 Popis události k nalezení na internetové stránce http://www.iranchamber.com/history/articles/shootingdown_iranair_flight655.php .

Hlavní postavou, která je asociována s používáním chemických zbraní je Saddámův bratranec, Alí Hasan al-Mažíd. (McDowall, 2007, str. 357). V západním světě byl později znám hlavně pod přezdívkou chemický Alí.

3.5 Role velmocí

Íránsko-irácká válka se do dějin zapsala nejen díky používání chemických zbraní, ale také díky extenzivní pomoci oběma válčícím stranám ze strany světových mocností. Je nutné zmínit, že pomoc směřovaná Iráku dalece přesahuje zahraniční pomoc, která byla poskytnuta Íránu.

Do Íránu přišla pomoc skrz Izrael a jednalo se hlavně o náhradní díly pro vojenskou techniku, která sestávala hlavně z amerického vybavení. Íránské letectvo bylo kupříkladu vybaveno letouny F-14 Tomcat, dále pak F-4 a F-5. (Karsh, 2002, str. 19). Těsně po vypuknutí krize, během níž byli zajati rukojmí na americké ambasádě, se rapidně zhoršily vztahy mezi Spojenými státy americkými a Íránem. Vytvořila se propast, která Íránu stála v cestě v jakékoliv renovaci a modernizaci svého vojenského arzenálu. Dle Pelletiereho se íránské letectvo muselo dokonce uchýlovat k taktice „kanibalizování“ letounů, kdy se používaly nefunkční letouny k nahrazení jednotlivých částí tak, aby alespoň část letectva byla bojeschopná. (Pelletiere, 1992, str. 14). Tento zoufalý stav byl částečně zlepšen v roce 1985-1986, kdy proběhly tajné prodeje mezi Washingtonem a Teheránem. Tento prodej později způsobil reaganově administrativě skandál na domácí půdě a později dostal nápadné označení Irangate³⁵. (Karsh, 2002, str. 58).

Zahraniční pomoc, které užíval Irák se nedá srovnávat s íránskou. Iráku bylo tolerováno používání chemických zbraní, také bylo zahraničním loďstvem chráněna irácká flotila přepravující ropu. Odpouštěny byly i určité excesy ze strany irácké armády. Zde se nabízí jakožto vzorový

³⁵ Pravděpodobná reference na známou kauzu Watergate.

příklad incident, kdy irácký letoun vypálil dvě rakety Exocet (což jsou rakety vzduch-země, zejména využívány proti lodím) na americký křižník USS Stark. Obě rakety tento křižník zasáhly a výsledkem bylo 37 obětí. (Pelletiere, 1992, str. 128-129).

Je nutné také zmínit finanční pomoc na pokračování války z Kuvajtu a ze Saudské arábie. Přesná čísla nikdy nebyla zveřejněna ale Pelletiere se domnívá, že se jednalo až o 80 mld. \$. (Pelletiere, 1992, str. 154).

4 IRÁCKÁ RÉTORIKA

Z projevu Saddáma Husajna z Národního dne roku 1981 lze jasně vycítit snahu o prezentaci vlastního státu jakožto mírumilovného aktéra, který se pouze brání cizí agresi.

Saddám jasně hovoří o iránské agresi a o heroickém boji proti agresivnímu státu. Slova jako agrese, agresivní, agresor, se v textu objevují nápadně často. Konkrétně třiatřicetkrát. Na základě kvantitativní analýzy bylo zjištěno, že slovo ve spojitosti s agresi bylo každé 233. v textu.

4.1 Postoj k Íránu

Írán je Saddámem prezentován jako agresor, který napadl Irák. Mluví-li se o Íránu, vždy se jedná o spojení s agresi.

„I am not saying something new, but rather confirming a fact, when I say that we will not submit to Persian aggression and that we will continue fighting it, as we have been doing valiantly, patiently and efficiently over the past ten months. We will maintain this attitude until the tyrant clique in Iran comes to see reason

and gives up its rancour and ambitions.“³⁶

„From a position of power and ability, we will sincerely
continue our appeal for peace, as we have been
doing since the start of the war.“³⁷

„Neříkám zde nic nového, pouze potvrzuji fakt, když říkám, že se nepodvolíme perské agresii a že budeme pokračovat v boji, stejně tak jako jsme v něm statečně, efektivně a trpělivě pokračovali posledních deset měsíců. Tento postoj udržíme do chvíle, dokud se tato tyranskáiránská klika nepodvolí a nedojde rozumu a nevzdá se svých ambicí.“

„Z této pozice síly a schopnosti budeme upřímně usilovat o mír, tak, jako jsme činili od začátku.“

Zde jasně vidíme, že je nejdříve prezentována „perská agrese“, po které následuje prohlášení o snahu o mír. Saddám Husajn zde využívá prezentaci :

ONI – agresivní, ambiciozní, tyranštití, nenávistiví, expanzivní

MY – mírumilovní, bránící se, schopní, stojící na správné straně,
stojící o mír

Saddám Husajn také velmi často zmiňuje spojení „*Arab nation*“, tedy arabský národ. I samotný projev je určen „masám arabského národa“, ne pouze obyvatelstvu Iráku, a to i přestože se jedná o řeč, která byla prezentována na „*National day*“ - den symbolizující ba'athistickou revoluci v roce 1968.

Spojení „*arab nation*“ v textu zaznívá třiačtyřicetkrát. Jedná se tedy o každé 179. slovo. Tímto se Saddám snaží o oslovení širšího spektra lidí

³⁶ Str 16 national day speech saddam hussein

³⁷ Str 16 national day speech, saddam hussein

a to nejen v Iráku a lze usuzovat, že se na základě tohoto sentimentu také snaží získat podporu od ostatních arabských států v regionu. Dále mluví o nekoherentnosti arabského národa a užívá zde argumentu, že pokud by byl arabský národ držel pohromadě, poté by se nemusel bát sionistické agrese³⁸. Zde opět apeluje na arabskou jednotu. Užívá také pojmu „*Arab homeland*“, tedy arabská domovina.

Klade otázku, jestli by „arogantní perský nepřítel pokračoval v ignorování principů dobrého sousedství s Araby a s Irákem, pokud by arabský národ byl koherentní a bral by akt agrese vůči jednomu z nás jakožto agresi vůči sobě samému a choval se podle toho?“³⁹

Saddám se v této řeči překvapivě vymezuje více proti sionismu a světovému sionismu, než proti Íránu, se kterým byl v tu chvíli ve válce. Toto je z velké části dozajisto dané faktem, že necelé dva měsíce před tímto projevem⁴⁰ provedlo izraelské letectvo nálet na Osirak, kde byl umístěný irácký jaderný reaktor. Tento fakt posílil vnímání hrozby a pocit ohrožení. Suverenita země byla v danou chvíli ohrožena dvěma na sobě nezávislými státy, tedy Íránem a Izraelem.

Je otázkou, zda-li je vhodné tvořit pojítka mezi rétorikou kritizující „sionistickou agresi“⁴¹ se snahou vyburcovat lid a posílit sentiment vůči agresi íránské. Je však pravděpodobné, že posílení pocitu ohrožení z jakékoliv strany dokázalo přimět masy k větší odhodlanosti aktivně participovat ve válce.

38 Zde se mluví o útoku na jaderný reaktor v Osiraku, tento útok proběhl 7. června 1981 a byl vykonán izraelským letectvem. Jednalo se o první izraelský preventivní útok vůči jadernému zařízení. Druhý takovýto útok proběhl v roce 2007 a to proti Sýrii.

39 Str 22, national day speech

40 Který byl prezentován dne 30.7.1981.

41 Slovo sionistický je v celém projevu dohromady použito třiadvacetkrát a to s pejorativním zabarvením.

Vzhledem k velikosti Iráku bylo nutné dostat z lidí maximální možnou dedikaci a vytvořit v nich pocit co největšího možného ohrožení. Toto se odráží na frekvenci slova agrese.

Slovo sionistický se také v projevu nejčastěji pojí se slovy jako nepřítel, entita a agrese.

Zasadíme-li údaje získané z projevu z roku 1981 do dobového kontextu, pak zjistíme, že Irák v té době naopak byl sám agresorem. Běžně je uznáván fakt, že válka byla započata dne 22.9.1980 na základě irácké invaze. Tedy agresorem byl Irák, ne Írán a to i přes množství přeshraničních střetů před válkou. Snaha postavit iráckou vládnoucí garnituru do role bránícího se se snaží o legitimizaci násilí a také je zde jasná snaha o posílení národní odhodlanosti v pokračování ve válce.

4.2 Postoj ke kurdské otázce

Z činů irácké vládní garnitury je jasné, že Kurdi byli spíše trnem v oku. Toto je dáno historickou nesnášenlivostí mezi oběmi stranami a zejména potom událostmi, které se odehrávaly během sedmdesátých let, kdy probíhalo Barzáního povstání. Strana KDP – Kurdistan Democratic Party⁴², která se zformovala roku 1945 (Rimscha, Rogg, 2007, str. 826) zpočátku nechtěla autonomní stát, byť to zůstalo jejich dlouhodobým strategickým cílem. (Tamtéž). Po nástupu strany Ba'ath k moci v roce 1963 se začaly objevovat roztržky mezi Kurdy a vládnoucí garniturou. Po druhé revoluci roku 1968 nastalo období relativního klidu, kdy vládnoucí strana Ba'ath vyjednávala s KDP a roku 1970 bylo uzavřeno memorandum, které mělo Kurdům zaručit autonomii. Avšak implementace selhala a roku 1974 se opět obnovily střety, které postupně přešly v regulerní konflikt.

⁴² Demokratická strana Kurdistánu.

Podpora byla Kurdům poskytována hlavně ze strany Íránu⁴³, součástí Alžírské dohody byl však i požadavek pro okamžité ukončení podpory guerrilovým aktérům na iráckém území. S tímto íránská strana v roce 1975 souhlasila a po jejím ukončení podpory Kurdům již nebyl problém pro irácké jednotky rozbít jejich rebélii.

V období irácko-íránské války působilo několik Kurdských organizací. Jednalo se hlavně o KDP, kde tato zkratka znamená Kurdistan Democratic Party, a PUK – Patriotic Union of Kurdistan.⁴⁴ PUK vznikla roku 1975 a to odštěpením od KDP. Hlavní postavou, která se dostala do čela PUK byl Džalal Talabání. (Rimscha, Rogg, 2007, str. 827), (van Bruinessen, 1986, str. 14).

Kurdské *peshmergy*⁴⁵ těchto organizací stály během války na straně Íránu, zatímco Irák podporoval KDP-I a menší levicovou organizaci, která se jmenovala Komala. (van Bruinessen, 1986, str. 14).

Kurdské *peshmergy* provozovaly zejména partyzánskou činnost a to hlavně z důvodu nedostatečného vybavení. Tyto jednotky neměly přístup k sofistikovanějším zbraním, jako byly například tanky, letectvo. Musely se spokojit s osobními zbraněmi a tím pádem spíše využívat terénu, který je na severu Iráku hornatý, a různých záškodnických praktík.

V letech 1986 – 1988 probíhala takzvaná operace *al-Anfal*⁴⁶, která byla přímo směřována proti iráckým Kurdům. Tato operace se vyznačuje užíváním chemických zbraní a často je také označována za genocidu.

43 <http://www.globalsecurity.org/military/world/war/kurdistan-iraq.htm> .

44 Patriotická unie Kurdistanu.

45 Jedná se o kurdské ozbrojené jednotky, doslovný překlad je:“ti, jež čelí smrti“. *Pesh* – před, *merg* – smrt.

46 Reference na bitvu proti nevericim sur

(HRW report). Během této operace zemřelo na 182 000 lidí, z tohoto čísla bylo velké množství nevojenského charakteru. (HRW ⁴⁷)

Nejznámější je incident, kdy byly použity chemické zbraně ve městě Halabža. Zde dle Alího zemřelo na osm tisíc Kurdských civilistů. Tento útok se také stal nejvíce mediálně známým.

4.3 Postoj k obyvatelům Chúzestánu

V Chúzestánu (bývalé provincii Arabistán) se hovoří persky a arabsky. Tato provincie je tedy bilingvální a lze tedy předpokládat, že samotná identita provincie je i díky tomuto zcela unikátní.

V Saddámově projevu jsou jasně viditelné reference na pan-arabismus a arabský nacionalismus. Opakovaně hovoří o arabské jednotě, spojení mezi Araby nehledě na hranice a o jednom arabském státě. Mluví také o faktu, že pokud je jeden Arab napaden, zbytek by se měl sešikovat na jeho obranu, aby ukončili agresí vůči jednomu. Pokud tak neučiní, tak se dle Saddáma sám staví do situace, kdy bude agresorem napaden a potlačen.

Je nabíledni vytvořit spojitost mezi obyvatelstvem íránské provincie Chúzestán (jinak také Arabistán) a Saddámovou snahou o vzbuzení nacionalistických tendencí mezi obyvateli výše zmíněné provincie. Saddám se stále snažil vzbudit mezi arabským obyvatelstvem v Íránu sentiment, na základě kterého by se připojilo k jeho snaze a dalo by se na jeho stranu v boji proti íránskému režimu. Toto se však nepodařilo a Saddámová očekávání mobilizace *en masse* se nevyplnila. Otázkou zůstává, jakým způsobem na toto působila rétorika íránská, kterou se bude zabývat další kapitola.

47 http://www.gendercide.org/case_anfal.html .

5 ÍRÁNSKÁ RÉTORIKA

V této části proběhla analýza projevu⁴⁸, který byl určen masové veřejnosti Iráku. Tento projev byl prezentován Ayatolláhem Ruholláhem Chomejním a to někdy v období mezi zářím 1980 – lednem 1981. Z důvodu obtížného získávání projevů s anglickým přepisem, které jsou de facto nenalezitelné vychází tato kapitola pouze z tohoto jednoho centrálního textu. Pro nastínění percepce čelního vůdce islámské revoluce je však tento projev dostačující. Projev obsahuje 1549 slov a jeho délka je 13 minut a 48 vteřin.

5.1 Míšení mocenské a náboženské prezentace identity

K pochopení smyslu, který Ayatolláh Ruholláh Chomejní přikládá určitým pojmům použitým v projevu je nutné nejdříve říci, že dne 5.11.1979 se vyjádřil o Spojených státech amerických jakožto o „*Šajtán-e bozorg*“⁴⁹ (Karsh, 2002, str. 17) - což v překladu do češtiny znamená velký ďábel/satan.

Toto prohlášení přišlo pouze den poté, co započala tzv.: „*Hostage crisis*“, která způsobila snad největší ránu iránsko-americkým vztahům. Zde jasně vidíme náboženský motiv, který celkově dominuje Chomejního rétorice. Na rozdíl od Saddáma Husajna, jehož rétorický styl klade důraz hlavně na panarabismus a arabskou jednotu, se Chomejní odkazuje na panislamismus a náležitost k muslimské obci.

48 Který je ke shlédnutí s anglickými titulky na serveru <http://www.youtube.com/watch?v=w6JVPmQteew> . Bohužel nebylo možné získat přesné datum, kdy byla tato řeč přednesena. Na základě obsahu, kdy se mluví o Carterovi, tedy americkém prezidentovi, který byl nahrazen 20.1.1981 Reaganem, a pročetí komentářů lze usuzovat, že se jedná o září 1980 – leden 1981 .

49 Toto označení přichází pouze den poté, co byla obsazena americká ambasáda v Teheránu, ve které bylo po 444 dní drženo 66 rukojmí. Tento akt agrese, který byl proveden radikálními studenty prohloubil krizi mezi USA a Íránem.

Chomejní ve svém projevu hovoří o Saddámu Husajnovi jakožto o šíleném člověku. Celý text jasně působí tak, že za jediného viníka a agresora lze považovat pouze Saddáma. Ten je také označován za *Káfira*, tedy nevěřícího. Častá je také asociace s Carterem, kdy se Chomejní o Saddámovi vyjadřuje jakožto o jeho posluhovači. Zde se nabízí vytvoření pojítka, a to konkrétně :

(Carter = USA) → (USA = *Šajtán-e bozorg*) →

Saddám Husajn = služebník Cartera; potom →

Saddám Husajn = služebník *Šajtán-e bozorg*

Byť Chomejní i v samotném proslovu označuje režim Saddáma Husajna za satanský, je nutné zdůraznit význam tohoto spojení a implikací, které mělo na podvědomí běžných posluchačů. Ti brali v tomto období plném společenského napětí Spojené státy americké jakožto imperialistickou mocnost, která je přímo ohrožovala a ovlivňovala jejich životy po několik desetiletí, konkrétně od dob Mohamamda Mossadeka⁵⁰.

Navíc bylo dle Karshe důležitým faktorem i to, že obyvatelé Íránu byli ve dvacátém století opakovaně nuceni se podvolit vůli zahraničních mocností, konkrétně Velké Británie, Ruska a USA. Obsazení americké ambasády a následná americká neschopnost podniknout radikální kroky vyvolala v obyvatelích Íránu dlouho kýžený pocit vítězství nad zahraničním utlačovatelem. (Karsh, 2002, str. 18).

5.2 Vztah íránské identity a náboženství

Chomejní ve svém projevu popisuje Írán jakožto baštu islámu a svůj projev iráckému lidu prezentuje tak, že ve chvíli, kdy kdokoliv staví proti

⁵⁰ Puč na tohoto levicového státníka byl proveden v roce 1953 a to tajnými službami Velké Británie a USA. Jednalo se o operaci Ajax. Viz <http://web.payk.net/politics/cia-docs/published/one-main/main.html>, kde se nachází kompletní zpráva popisující zinscenování puče.

Íránu, staví se tím pádem i proti islámu. Na zdůraznění se pojmy opakují a graduují:

„ ... he is dangerous to the Iraqi people. And the Iraqi nation must try with all their will to dispose of this corrupt person and to remove this regime, which acts against Islam and the Quran. The leaders of, and the soldiers of the Iraqi military must know, that the war against Iran is a war against Islam. Is a war against the Quran. It is a war against the Prophet and this is one of the forbidden things which God does not let go...“.⁵¹ (viz tabulka č.1).

„... je nebezpečný pro irácký lid. A irácký národ musí vyvinout maximalní vůli k odstranění tohoto zkorumpovaného člověka a k odstranění jeho režimu, který se chová jakožto režim protiislámský a protikoránský. Jedná se o válku proti prorokovi a to je jedná z věcí, kterou Bůh nenechá bez potrestání...“

Zde jasně vidíme stupňující se odsuzování aktů mířených proti Íránskému národu v analogii s bojem proti islámu. Je také zřetelná Chomejního snaha umocnit pocit sounáležitosti s obyvatelstvem Íránu na základě společného náboženství a tím pádem i náboženské identity (65% obyvatel Íránu je ši'itského vyznání a dle Efraima Karshe náleželo až 85% irácké armády k ši'itské odnože islámu). (Karsh, 2002, str. 30).

Obecná rovina – Islám
Válka proti Íránu = válka proti Koránu →
Válka proti Íránu = válka proti Prorokovi →
Válka proti Íránu = válka proti Bohu

⁵¹ Autorův transkript mluveného projevu, jehož umístění je v poznámce číslo 27.

Je také možné vidět snahu o diskursivní manipulaci s iráckým obyvatelstvem, na základě které se Ayatolláh Ruholláh Chomejní snaží vzbudit v iráckém obyvatelstvu podvědomý pocit, že pokud budou následovat Saddáma Husajna, bojují proti islámu, tedy svému náboženství. V projevu je také použito označení „bratři“.

„... it should be shown to the Iraqi nation, that we have no issues with them, but that Saddam Hussein and the US has attacked us and if we reply to them, it is not against the people of Iraq, who are our brothers.“⁵²

„... měli bysme ukázat iráckému národu, že s nimi nemáme žádné problém, ale že Saddám Husajn a Spojené státy americké nás napadly a pokud jim odpovíme, potom tato odpověď není proti lidem Iráku, kteří jsou našimi...“

Chomejní očividně volí jinou strategii v oslovování mas. Snaží se zdůraznit jednotu mezi MY a ONI, kterou vidí ve společném náboženství obou států. Je zde užito také spojení :“ ... sincere muslims of Iraq ...“⁵³, což znamená upřímní, nepokrytečtí, opravdoví iráčtí muslimové.

Je vhodné upravit definici a vytvořit tři rozdílné skupiny, které jsou prezentovány Chomejním : MY(Írán), ONI(Irák – obyvatelstvo a armáda), ON(Saddám Husajn). Každá z těchto skupin má své dané atributy a to:

MY(Írán) – bašta islámu, mírumilovní, neagresivní, klidní

ONI(obyvatelé Iráku) – podporující islám, sjednocení, silní, upřímní

52 Součást autorova transkriptu výše zmíněné nahrávky projevu.

53 Tamtéž.

ON(Saddám Husajn) – protiislámský, nevěřící, rouhající se, nebezpečný, nepřátelský vůči svému lidu, posluhující USA.

Počet negativních atributů přiřknutých Saddámu Husajnovi je vskutku vysoký, v Chomejního projevu se spojení proti islámu⁵⁴ objevuje celkem dvacetkrát, čímž se jedná přibližně o každé 76. slovo (proti – ve spojení s islámem dle pozn. 32). Slovo *káfir*, tedy nevěřící, je použito celkem devětkrát. Jedná se tedy o každé 172. slovo. Dále je dvakrát zmíněno, že Saddám je nepřítelem iráckého lidu a čtyřikrát se mluví o nepříteli Íránu. Musíme však brát v potaz fakt, že Chomejní hovoří o Íránu jakožto o islámu(viz tabulka č.1) a tím pádem je možné tvrdit, že celkově je Saddámovi čtyřadvacetkrát přiřknuto označení nepřítel islámu / protiislámský.

O nelegitimitu Saddáma jakožto vůdčího představitele Iráku opírá Chomejní i svou argumentaci, dle které by mělo obyvatelstvo proti tomuto protiislámskému režimu povstat a nastolit nového, adekvátnějšího, vůdce z vlastních řad:

„He is dangerous to the Iraqi people, and the Iraqi nation must try with all their will to dispose of this corrupt person and to remove this regime, which acts against Islam and against the Quran“.

„Je nebezpečný iráckým lidem a irácký národ musí celou svou vůli usilovat o odstranění tohoto člověka a jeho zkorumpovaného režimu, který koná proti vůli islámu a proti Koránu.“

Vnímání Saddáma Husajna jakožto „nebezpečného člověka“, který ohrožuje samotný irácký národ, bylo pouze ze strany Íránu. Vnitřní situace v Iráku byla naopak taková, že Saddám budoval stále větší a větší kult osobnosti a snažil se o sblížení se s běžným lidem. V období během války lze spíše hovořit o upevňování moci, než o jejím rozměňování.

54 Do kterého je zahrnuto také : proti Koránu, proti Bohu, proti Prorokovi.

Saddám začal spíše s populistickým stylem, kdy kupříkladu nechával zmrazit některé padlé vojáky, tak, aby lidé nebyli demoralizováni náhlým přílivem mrtvých po některé z větších bitev.

Počet mrtvých byl v Iráku brán hůře, než v Íránu. Jednak to bylo dáno výše zmíněným citem pro mučednictví mezi íránskou populací, ale také faktem, že Irák se svou populací pouhých 18 milionů byl několikanásobně menší, než Irán. Tím pádem také disponoval mnohem menším objemem lidských zdrojů a kvůli tomu každé větší ztráty více bolely a také byly více znát.

Na konci války byl dle Pelletiereho každý 18. člověk členem armády. Tvrdí, že Irácká armáda měla až jeden milion aktivních členů, což z Iráku udělalo jednu z nejvíce zmilitarizovaných zemí na světě. (Pelletiere, 1992, str. 89).

6 ZÁVĚR

Konflikt mezi Irákem a Íránem i přes očekávání obou účastníků se státních aktérů nepřinesl kýžené vítězství. Mocenské vakuum, které vzniklo po úspěšné Islámské revoluci v Íránu v roce 1979 nebylo navzdory veškerým očekáváním Saddáma Husajna vyplněno vítězným postavením Iráku, stejně tak jako se nepovedlo naplnit íránské aspirace na svržení iráckého režimu tvořeného stranou Ba'ath, především však Saddámem Husajnem.

Obě strany se ve finále musely smířit s faktem, že i o osm let později zůstala situace téměř bez jakýchkoliv změn, pomine-li člověk devastaci dvou prosperujících ekonomik a až na milión obětí.

Roli, kterou sehrály jednotlivé identity aktéru, lze definovat poměrně obtížně. Avšak z analýzy vyplývá, že Írán kladl hlavní důraz na islám a na jeho obranu. Podíváme-li se na samotný průběh války, pak zjistíme, že íránské obyvatelstvo bylo ochotné podstoupit rozsáhle oběti. Tomu odpovídal i samotný styl íránského válčení, který aktivně počítal se sebeobětováním vlastní populace. Vhodným příkladem jsou lidské vlny, které provozovaly jednotky *basiji*. Z dostupných zdrojů se člověk také dozvídá o dalších „mučednických“ počinech jednotlivých složek íránské armády, kdy bylo poměrně běžné *de facto* jít na smrt při navrhování obranných, či útočných valů. Popřípadě pak čištění minových polí, které probíhalo taktéž formou lidských vln. Identita založená na sebeobětování vychází z velké části ze samotného principu ši'itského islámu, konkrétně spojitost s mučednictvím Husajna v bitvě u Karbalá. (viz kapitola 2.4.1).

Nebýt íránského sebeobětování, pak je pravděpodobné, že válka by nabrala jiný směr a to hlavně z důvodu toho, že irácká armáda měla nesrovnatelně lepší vojenskou techniku, než armáda íránská. Ta navíc měla problém se získáváním náhradních dílu pro své armádní vybavení, které bylo povětšinou vyrobené ve Spojených státech amerických, se

kterými měl Írán po incidentu s rukojmími na americké ambasádě v Teheránu velmi napjaté vztahy.

Írácká identita měla kompletně jinou povahu, než identita íránská. Oficiálně byla založena hlavně na myšlence pan-arabismu a jednotného arabského národa. Saddám na základě svého vlastního vnímání světa předpokládal, že obyvatelstvo Chúzestánu (Arabistánu) se připojí k jeho věci a usnadní mu tak boj s perským Íránem. Tento předpoklad však byl mylný, neboť obyvatelstvo výše zmíněné provincie zůstalo věrné svému národnímu státu a odmítalo se připojit k Iráku. Je pravděpodobné, že na toto měl velký vliv i fakt, že íránská vládní garnitura vehementně podporovala pan-islamismus a stavěla ho nad vše ostatní. V kombinaci s Hobsbawmovou myšlenkou a vnímáním národa, která tvrdí, že stát formuje národ je možné tvrdit, že etnická příslušnost sama o sobě nestačila k vyvolání Saddámem požadovaného pan-arabského sentimentu mezi obyvatelstvem Chúzestánu a tudíž selhala prerekvizita nutná pro úspěšné završení konfliktu vítězstvím.

Toto podporuje teorii Benedicta Andersona, že národy jsou pouze imaginárními komunitami, které nemají realný historický základ. Náležitost k jednomu národu, v tomto konkrétním případě k arabskému transnacionálnímu národu, nebyla u imaginární komunity v Chúzestánu dostatečně silná a to také díky faktu, že zde nebyla dostatečná propagace v literární podobě, která by vytvořila dle Andersona nutný „tiskový kapitalismus“.

7 RESUMÉ

This thesis deals with the complex question of nation, nationalism and identity in a conflict between two sovereign states, Iran and Iraq. This conflict took place in the 80's and lasted for 8 years. The primary causes for the conflict are widely believed to be geopolitical, however, with a different approach, we can reveal other causes that are deeply rooted in the societal context of both countries.

The fact, that both nations went through complete class change just a year before the war broke out, tells us that the actual situation in the society was in turmoil and that both regimes were looking for an opportunity to seize power. The best way to do so was by establishing a foreign enemy, that would help in completing the revolutions.

The thesis deals with the actual rhetorics of Saddam Hussein and Ayatollah Ruhollah Khomeini and utilizes Critical Discourse Analysis as presented by Ruth Wodak and Teun van Dijk. Finding the main rhetorical phrases, it defines them and appoints attributes to US and THEM from the Iranian and Iraqi point of view.

In the conclusion, the thesis draws lines between the perception of the actors and their perception of identity itself. Identity is then built upon the basis of subjects (US – THEM) and is then given attributes such as peaceful, aggressive, etc.

8 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

- Ali, Javed. 2001. Chemical Weapons and the Iran-Iraq War : A Case Study in Noncompliance. *The Nonproliferation Review*. Jaro 2001. Str. 43-58
- Akhbari, Mohammad, Hossein Zolfeghari. 2009. A Geopolitical Analysis of Ethnicity in Iran, with an emphasis on challenges and opportunities. *Geopolitics Quarterly*. Roč. 5, č. 3, str. 46-69
- Batatu, Hanna. 1982. Iraq's Underground Shi'i Movements. *MERIP*. č. 102. str. 3-9
- Gellner, Ernest. 1983. Nations and nationalism. London : Basil Blackwell.
- Hobsbawm, Eric J. 1990. Nations and nationalism since 1780. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hussein, Saddam. 1981. President Saddam Hussein's Speech on National Day (1981). Baghdad : Dar Al-Ma'mun
- Kalous, Miroslav. 2010. Oficiální diskurz Íránu ve vztahu k izraelsko-palestinskému konfliktu. *Mezinárodní vztahy*. Roč. 45. č. 2. str. 5-26
- Karsh, Efraim. 2002. Essential Histories: The Iran-Iraq War : 1980-1988. Oxford: Osprey Publishing.
- Karsh, Efraim. 1990. Geopolitical Determinism : The Origins of the Iran-Iraq War. *Middle East Journal*. Roč. 44. č. 2. str. 256-268
- Karsh, Efraim. 1988. Military Power and Foreign Policy Goals: The Iran-Iraq War Revisited. *International Affairs*. Roč. 64. č. 1. str. 83-95
- Kellner, Douglas. 1997. Postmodern War : The New Politics of Conflict. New York : Guilford Press
- McDowall, David. 2007. A Modern History of Kurds. New York : LB. Tauris&Co Ltd.

- Nekvapil, Jiří. 2006. Úvodem k monotematickému číslu „Analýza diskurzu“. *Sociologický časopis*. roč. 42, č.5, str. 263-267
- O'Brien, Jay. 1993. Ethnicity, National Identity and Social Conflict. *Nordic Journal of African Studies*. Roč. 2. č. 2. str. 60-80
- Parekh, Bhikhu. 1994. Discourses on National Identity. *Political Studies*. Roč. 42. str. 492-504
- Pelletiere, Stephen C. 1992. The Iran-Iraq War : Chaos in Vacuum. New York : Praeger Publishers.
- Razi, Hossein G. 1988. An Alternative Paradigm to State Rationality in Foreign Policy : The Iran-Iraq War. *The Western Political Quarterly*. Roč. 41. č. 4. str. 689-723
- Rimscha, Hans, Inga Rogg. 2007. The Kurds as Parties to and victims of Conflicts in Iraq. *International Review of the Red Cross*. Roč. 89. č. 868. str. 823-842
- Samuel, Annie Tracy. 2011. *Attacking Iran : Lessons from the Iran-Iraq War*. Dubai Initiative.
- Talabany, Nouri. 1999. *Iraq's Policy of Ethnic Cleansing: Onslaught to change national/demographic characteristics of the Kirkuk Region*
- Van Bruinessen, Martin. 1986. The Kurds between Iran and Iraq. *MERIP*. č. 141, str. 14-27
- Van Dijk, Teun A. 2001. Critical Discourse Analysis. In D. Tannen, D. Schffrin & H. Hamilton (Eds.), *Handbook of Discourse Analysis*. Oxford : Blackwell. Str. 352-371
- Van Dijk, Teun A. Ideological Discourse Analysis. *University of Amsterdam*.

Wodak, Ruth, Rudolf de Cillia, Karin Liebhart, Martin Reisigl. 2009. *The Discursive Construction of National Identity*. Edinburgh : Edinburgh University Press

Workman, Thom. 1991. *The Social Origins of the Iran-Iraq War*. *Center for International and Strategic Studies*. Working paper #5

Zickmund, Susan. 2003. *Constructing Political Identity: Religious Radicalism and the Rhetoric of the Iranian Revolution*. *Poroj Symposium on the Scope of Rhetoric*. Roč. 2, č. 2, str. 22-41

Jones, Adam. Case Study: The Anfal Campaign (Iraqi Kurdistan), 1988. [Online]. Publikováno neznámého data [cit. 24.4.2012]. Dostupné z: <http://www.gendercide.org/case_anfal.html >

Autor neznámý. Kurdistan – Iraq [online]. Publikováno neznámého data [cit. 23.4.2012]. Dostupné z : : : <<http://www.globalsecurity.org/military/world/war/kurdistan-iraq.htm> >

Ghasemi, Shapour. Shooting Down Iran Air Flight 655 [IR655] [online]. Publikováno neznámého data [cit 23.4.2012]. Dostupné z :

<http://www.iranchamber.com/history/articles/shootingdown_iranair_flight655.php >

Autor neznámý. Iran-Iraq War (1980-1988) [online]. Publikováno neznámého data [cit. 22.4.2012]. Dostupné z : : <<http://www.globalsecurity.org/military/world/war/iran-iraq.htm> >

White, Matthew. Iran-Iraq War (1980-88) [online]. Publikováno neznámého data [cit. 23.4.2012]. Dostupné z: <<http://necrometrics.com/20c300k.htm#Iran-Iraq> >

Sabir, Ramzan. Karbala : Chains of events [online]. Publikováno neznámého data [cit. 25.4.2012]. Dostupné z : <<http://www.al-islam.org/short/Karbala.htm> >

Popik, Barry. Little Satan (Israel); Big Satan or Great Satan (United States) [online]. Publikováno : 15.7.2011 [citováno 25.4.2012]. Dostupné z : <http://www.barrypopik.com/index.php/new_york_city/entry/little_satan_israel_big_satan_or_great_satan_united_states/ >

Autor neznámý. Ayatollah Khomeini (1900 – 1989) [online]. Publikováno neznámého data [cit 26.4.2012]. Dostupné z : <http://www.bbc.co.uk/history/historic_figures/khomeini_ayatollah.shtml >

Zuelow, Eric G.E. What is nationalism? [online]. Publikováno 2007 [cit. 25.4.2012]. Dostupné z : <<http://www.nationalismproject.org/what.htm> >

Autor neznámý. Kurdistan – Kurdish Conflict. [online]. Publikováno neznámého data [cit 25.4.2012]. Dostupné z : <<http://www.globalsecurity.org/military/world/war/kurdistan.htm> >

Autor neznámý. Genocide in Iraq : The Anfal Campaign against the Kurds. [online]. Publikováno červenec 1993. [cit 25.4.2012]. Dostupné z : <<http://www.hrw.org/reports/1993/iraqanfal/ANFAL.htm> >

Autor neznámý. Imam Khomeini advising Iraq – Eng Sub. [online]. Publikováno 6.1.2008 [cit. 23. 4.2012]. Dostupné z : <<http://www.youtube.com/watch?v=w6JVPmQteew> >